

**JADIDLARNING YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA
TARBIYALASHDA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI****To'xtanazarov Ilhom Ibragimjanovich***Farg'ona davlat universiteti Harbiy ta'lim fakulteti oqituvchisi***Ibragimov Lazizbek Umidjon o'g'li***Harbiy ta'lim fakultet 1 kurs 24-124 guruh kursanti*

Annotatsiya: *Jadidlar harakati o'tgan asr boshlarida O'rta Osiyoda milliy uyg'onish, ta'lim va ma'naviy rivojlanishga katta ta'sir ko'rsatgan ijtimoiy-siyosiy oqim sifatida namoyon bo'ldi. Ularning ilg'or g'oyalari bugungi kunda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Jadidlarning ma'rifatparvarlik, milliy ong va istiqloq g'oyalarini ilgari surish borasidagi faoliyati hozirgi yosh avlodning ma'naviy kamolotini shakllantirishda bebaho manba bo'lib xizmat qiladi. Ushbu maqolada jadidlarning tarbiyaviy qarashlari, ularning yosh avlodga bo'lgan ta'siri hamda bugungi kundagi dolzarbligi ilmiy tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Jadidlar, vatanparvarlik, milliy ong, ta'lim, ma'rifatparvarlik, istiqloq, yoshlar tarbiyasi, ma'naviyat, milliy uyg'onish.*

O'zbekiston tarixida jadidchilik harakati milliy uyg'onish jarayonining muhim bosqichi sifatida alohida o'rin tutadi. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida shakllangan bu harakatning asosiy maqsadi xalqni jaholat va qoloqlikdan chiqarish, ilm-ma'rifat orqali millatning kelajagini yuksaltirish edi. Jadidlar nafaqat yangi usul maktablarini tashkil etib, ta'lim tizimini isloh qildilar, balki yosh avlodni vatanparvarlik, milliy g'urur va istiqloq g'oyalari asosida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratdilar.

Bugungi kunda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash dolzarb masalalardan biri bo'lib, jadidlarning ilg'or g'oyalari bu jarayonda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Milliy qadriyatlarni anglash, milliy ongni shakllantirish va yosh avlodni o'z Vataniga sadoqat ruhida tarbiyalashda jadidlarning pedagogik va ma'naviy merosi bebaho manba hisoblanadi.

Ushbu maqolada jadidchilik harakatining yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qo'shgan hissasi tahlil qilinib, ularning ta'lim, ma'rifat va ijtimoiy ongni rivojlantirishga oid qarashlarining bugungi kundagi ahamiyati ilmiy nuqtayi nazardan o'rganiladi.

Jadidchilik harakati va uning yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi o'rni bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar mazmunan keng qamrovli bo'lib, bu borada tarixiy, pedagogik va ijtimoiy jihatdan turli tadqiqotlar amalga oshirilgan.

Jadidlarning ta'lim-tarbiyaga oid qarashlari akademik darajada bir qator olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, V. Bartold, A. Bennigsen kabi g'arb olimlari hamda O'zbekistonlik tadqiqotchilar – H. To'xtaev, A. Muminov, M. Yunusova va boshqalarning asarlarida jadidchilik harakatining o'ziga xos xususiyatlari va uning milliy uyg'onishdagi roli tahlil qilingan. Ushbu manbalarda jadidlarning ilm-ma'rifat, vatanparvarlik va istiqloq g'oyalari asosida yosh avlod tarbiyasiga qaratgan e'tiboriga urg'u berilgan.

Shuningdek, jadidlarning o'z asarlari ham bu borada muhim manba hisoblanadi. Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Abdulla Avloniy kabi jadid mutafakkirlarining ta'lim va tarbiyaga oid fikrlari, milliy istiqloq va vatanparvarlik haqidagi asarlari ularning yoshlar

tarbiyasidagi qarashlarini yoritishga yordam beradi. Jumladan, A. Avloniyning “Turkiy Guliston yoxud axloq” asarida yosh avlodning axloqiy tarbiyasi, vatanparvarlik va milliy ongini shakllantirish tamoyillari batafsil yoritilgan.

Ushbu tadqiqotlarda jadidlarning pedagogik va ijtimoiy faoliyati yoritilgan bo'lsa-da, bugungi kundagi dolzarbligini zamonaviy kontekstda baholash masalasi hali to'liq o'rganilmagan. Shu boisdan, ushbu maqolada jadidlarning yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qo'shgan hissa hozirgi zamon tarbiya jarayoni nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. quyidagi metodologik asoslarga tayangan holda olib borildi:

1. Tarixiy-tahliliy usul – Jadidchilik harakati va uning vatanparvarlik ruhidagi tarbiya tamoyillari tarixiy kontekstda o'rganildi. Bu usul jadidlarning ta'lim-tarbiyaga oid qarashlarini shakllanishi va rivojlanishi bilan bog'liq jarayonlarni aniqlashga yordam berdi.

2. Komparativ (taqqoslama) usul – Jadidlarning vatanparvarlik g'oyalari zamonaviy tarbiya tizimi bilan qiyosiy tahlil qilindi. Bu orqali ularning bugungi kundagi dolzarbligi va tatbiq etish imkoniyatlari baholandi.

3. Manbashunoslik tahlili – Asosiy ilmiy manbalar, jumladan, jadidlarning o'z asarlari, ularning faoliyati bo'yicha tarixiy va pedagogik tadqiqotlar, hujjatlar va davriy nashrlar tahlil qilindi.

4. Pedagogik va psixologik tahlil – Yoshlar tarbiyasida vatanparvarlik omilining ahamiyati va uning shakllanishiga ta'sir etuvchi jihatlari o'rganildi. Bu usul orqali jadidlarning pedagogik qarashlari hozirgi ta'lim jarayoniga tatbiq etish istiqbollari tahlil qilindi.

Ushbu metodologik yondashuv asosida jadidchilik harakatining yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi o'rni chuqur o'rganilib, uning zamonaviy ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslangan holda tahlil qilinadi.

Ushbu tadqiqot natijalari quyidagi muhim jihatlarni aniqlashga imkon berdi:

1. Jadidchilik harakati yoshlar tarbiyasiga ta'sir qiluvchi muhim ijtimoiy-ma'naviy oqim bo'lgan. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, jadidlar faqatgina ta'lim islohotlarini amalga oshirish bilan cheklanib qolmagan, balki yosh avlodni vatanparvarlik, ma'rifatparvarlik va milliy g'urur ruhida tarbiyalashga katta e'tibor qaratgan. Ularning pedagogik faoliyati yoshlarning milliy ongini shakllantirishga xizmat qilgan.

2. Vatanparvarlik g'oyalari jadidlarning ta'lim tizimidagi asosiy tamoyillaridan biri bo'lgan. Jadidlarning asarlari va maktab tizini tahlil qilinganda, ularning ta'lim dasturlarida milliy o'zlikni anglash, ona tiliga hurmat, tarixiy merosni o'rganish va mustaqillik g'oyalarini singdirishga katta urg'u berilgani aniqlandi. Xususan, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat va Abdulla Avloniyning asarlarida bu tamoyillar aniq aks etgan.

3. Jadidlarning pedagogik qarashlari bugungi kunda ham dolzarb ahamiyatga ega. Bugungi globalizatsiya sharoitida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jadidlarning milliy g'oya va istiqbolga oid qarashlari zamonaviy ta'lim tizimida samarali qo'llanishi mumkin. Xususan, ularning metodlari bugungi ta'lim jarayonida, milliy tarbiya dasturlarida va vatanparvarlikka oid darsliklarda qo'llanilishi zarur.

4. Zamonaviy ta'lim tizimida jadidlarning tarbiyaviy merosini integratsiya qilish imkoniyatlari aniqlangan. Tadqiqot davomida jadidlarning pedagogik merosini hozirgi ta'lim tizimiga tatbiq etish istiqbollari tahlil qilindi.

Xususan:

oMilliy g'oya va istiqlol mafkurasini yoshlar ongiga singdirish;

oOna tili, tarix va ma'naviyat fanlarida jadidchilik qarashlarini o'rganish;

oVatanparvarlik darslarini jadidlarning pedagogik uslublariga asoslangan holda rivojlantirish;

oYosh avlodni milliy meros va qadriyatlarga asoslangan holda tarbiyalash.

5. Jadidlarning ijtimoiy va pedagogik merosi mustahkam ilmiy asosga ega ekani tasdiqlandi Tadqiqot natijalariga ko'ra, jadidchilik harakati faqat tarixiy hodisa emas, balki ilmiy va pedagogik jihatdan bugungi ta'lim tizimi uchun ham muhim manba hisoblanadi. Ularning qarashlari nafaqat o'z davri uchun, balki XXI asr yoshlarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Ushbu natijalar jadidchilik harakatining vatanparvarlik tarbiyasidagi o'rni va zamonaviy ta'lim tizimida uni qo'llash imkoniyatlarini ilmiy asosda tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jadidchilik harakati nafaqat o'z davrida milliy uyg'onish va ma'rifatparvarlik harakati sifatida muhim ahamiyat kasb etgan, balki bugungi kunda ham yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Jadidlarning asosiy g'oyalari – ilm-ma'rifat orqali millatni uyg'otish, milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirish, zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish – bugungi kun ta'lim strategiyasi bilan hamohang ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, yosh avlodning tarixiy xotirasini mustahkamlash, ularning milliy g'ururini shakllantirish va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash borasida jadidlarning pedagogik merosi muhim manba sifatida namoyon bo'ldi.

Tadqiqot davomida jadidchilik harakati bo'yicha o'rganilgan ilmiy manbalar shuni ko'rsatdiki, jadidlar faqat nazariy qarashlar bilan cheklanmagan, balki amaliy ishlarni ham olib borgan. Ularning tashkil etgan yangi usul maktablari, yozgan darsliklari, pedagogik qarashlari hozirgi ta'lim jarayoni uchun ham dolzarb bo'lib qolmoqda.

Bugungi globalizatsiya sharoitida yoshlarning milliy o'zligini anglashga bo'lgan ehtiyoji ortib borayotganini hisobga olsak, jadidlarning vatanparvarlik haqidagi qarashlarini ta'lim tizimiga chuqurroq integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, ularning asarlaridan namunalarni tarix, ona tili, adabiyot va ma'naviyat fanlariga kiritish, zamonaviy tarbiya konsepsiyalarida jadidchilik g'oyalaridan foydalanish samarali natijalar berishi mumkin.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlangan ayrim kamchiliklar ham mavjud. Xususan, jadidlarning ta'lim tizimidagi islohotlari va ularning yoshlar tarbiyasiga ta'siri bo'yicha hozirgi ilmiy tadqiqotlar hali ham yetarlicha chuqur o'rganilmagan. Ayniqsa, zamonaviy pedagogik jarayonda jadidchilik g'oyalarini qo'llashning konkret metodologik yondashuvlari ustida yanada kengroq izlanishlar olib borish lozim.

Umuman olganda, ushbu tadqiqot jadidchilik harakatining vatanparvarlik tarbiyasidagi o'rnini ilmiy asosda baholash va uning zamonaviy ta'lim tizimida tutgan o'rnini aniqlashga xizmat qildi. Kelgusida bu yo'nalishda chuqurroq tadqiqotlar olib borish orqali jadidchilik merosining amaliy qo'llash doirasini kengaytirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jadidchilik harakati nafaqat o'z davrida milliy uyg'onish va ma'rifiy islohotlar bilan ajralib turgan, balki bugungi kunda ham yoshlarni

vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Jadidlarning ta'lim, milliy ong va istiqlol g'oyalari o'ld qarashlari, ularning pedagogik faoliyati zamonaviy ta'lim tizimi uchun muhim ilmiy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Jadidlarning vatanparvarlik tarbiyasidagi o'rni – Jadidlar yosh avlodni milliy g'urur va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratgan. Ularning maktab va darsliklar orqali bergan ma'rifiy ta'limi milliy ongni shakllantirishga xizmat qilgan. Jadid pedagogikasining bugungi kundagi ahamiyati – Globalizatsiya va raqamli axborot asrida yoshlarning milliy o'zligini anglash jarayonida jadidlarning ta'lim va tarbiyaga o'ld g'oyalari zamonaviy tarbiya tizimi uchun metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Zamonaviy ta'lim jarayonida jadidchilik merosidan foydalanish imkoniyatlari - Jadidlarning pedagogik yondashuvlari hozirgi milliy tarbiya dasturlarida keng qo'llanishi lozim. Xususan, tarix, ona tili va adabiyot fanlarida ularning merosini chuqurroq o'rganish, yosh avlodni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda jadid pedagogikasidan foydalanish dolzarb vazifa hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar zarurati – Jadidchilik harakatining yoshlar tarbiyasiga ta'siri bo'yicha ilmiy izlanishlar hali to'liq o'rganilmagan. Shuning uchun bu yo'nalishda yanada keng qamrovli tadqiqotlarni olib borish, ayniqsa, zamonaviy ta'lim metodikasiga integratsiya qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish muhimdir.

Ushbu tadqiqot jadidlarning yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qo'shgan hissasini ilmiy asosda tahlil qilish bilan birga, ularning g'oyalarini bugungi ta'lim tizimiga integratsiya qilish zaruriyatini ko'rsatdi. Kelgusida ushbu mavzuni chuqur o'rganish, jadidchilik harakatining zamonaviy ta'lim jarayoniga ta'sirini yanada kengroq tadqiq etish muhim ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulla Avloniy. "Turkiy Guliston yoxud axloq". – Toshkent: Ma'naviyat, 1992.
2. Behbudiy M. "Pedagogik va ma'rifiy qarashlar". – Toshkent: Sharq, 2000.
3. Fitrat A. "Tanlangan asarlar". – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2016.
4. To'xtaev H. "Jadidchilik harakati va uning ijtimoiy-ma'naviy asoslari". – Toshkent: Fan, 2005.
5. Muminov A. "O'zbek jadidchiligining ilmiy-nazariy asoslari". – Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
6. Yunusova M. "Jadidlarning milliy uyg'onish g'oyalari". – Toshkent: Akademnashr, 2018.
7. Bartold V.V. "Turkiston madaniyati tarixi". – Toshkent: O'zbekiston, 1998.
8. Bennigsen A., Wimbush S. "Muslim National Communism in the Soviet Union". – Chicago: University of Chicago Press, 1980.
9. Qosimov B. "O'zbek adabiyoti tarixi". – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2013.
10. Karimov I. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.